

Загородня О.В.

студентка Дніпропетровського ДУВС

наук. кер. – **Аксютіна А.В.**

викл. каф. цивільно-правових дисциплін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АЛЬТЕРНАТИВНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Згідно із Цивільним кодексом України зобов'язанням визнається правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послуги, сплатити гроші, тощо) або утриматись від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Необхідно зазначити, що одним із видів зобов'язань може виступати альтернативне зобов'язання. Його суть полягає в тому, що боржник для виконання зобов'язання вправі вчинити на вибір одну з декількох дій на користь кредитора. Цей вид правовідношення є не досить розповсюдженим у сфері застосування суб'єктами цивільного права, оскільки у Цивільному кодексі України існує коло особливостей, які необхідно враховувати при укладанні даного зобов'язання.

Так, відповідно до ст. 539 ЦК України альтернативним є зобов'язання, в якому боржник зобов'язаний вчинити одну з двох або кількох дій. Боржник має право вибору предмета зобов'язання, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не впливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту [1].

Підставами виникнення альтернативного зобов'язання можуть бути як договори, так й інші правочини. Правочини, а зокрема і договори, є найбільш поширеними підставами виникнення альтернативного зобов'язання. При цьому і договірні, і недоговірні альтернативні зобов'язання за функціями можуть бути як регулятивними, так і охоронними. Альтернативні зобов'язання на практиці є більш характерними для зобов'язальних відносин охоронного характеру; право вибору, на відміну від загального правила, надається в них кредитору, що відповідає компенсаційній функції цивільного права, ефективніше забезпечуючи поновлення прав і законних інтересів потерпілих учасників охоронних правовідносин. Акти органів публічної влади та судові рішення не можуть бути підставами виникнення цивільно-правових альтернативних зобов'язань [2, с. 168].

Специфічною рисою альтернативного зобов'язання є альтернативна множинність його предмета, яка проявляється в існуванні обов'язку боржника виконати повністю лише один з чітко визначених у зобов'язанні предметів.

Другою специфічною рисою альтернативного зобов'язання є така його складова, як вибір. Вважають, що, здійснивши право вибору, правомочна

сторона остаточно визначає предмет зобов'язання. Причому можливість вибору може об'єднувати в одному альтернативному зобов'язанні конкретні предмети, які не мають між собою нічого спільного [3, с. 66].

Особливість предмета та змісту відрізняють альтернативне зобов'язання від факультативного, родового зобов'язань та зобов'язання з декількома неподільними предметами. На практиці найбільше помилок існує у зв'язку з розмежуванням альтернативного й факультативного зобов'язань, відмінність яких полягає в тому, що в альтернативному зобов'язанні боржник (кредитор) може мати право вибору одного з деякої кількості предметів, а у факультативному – право заміни основного та факультативного предметів один одним. Їх схожість призводить до того, що на практиці їх безпідставно отожднюють [3, с. 68].

Припинення альтернативного зобов'язання внаслідок відсутності спеціальних норм регулюється загальними правилами, визначеними гл. 50 ЦК України, однак має свої особливості. Слід мати на увазі, що моментом припинення альтернативного зобов'язання належним виконанням є момент повного виконання однієї з визначених у цьому зобов'язанні дій. Головною умовою заміни належного виконання альтернативного зобов'язання відступним є те, що така заміна не повинна збігатися з жодною дією, що становить предмет виконання альтернативного зобов'язання. Новація альтернативного зобов'язання може бути вчинена як стосовно однієї дії, так і стосовно всіх альтернативно визначених у зобов'язанні дій. Зарахування зустрічних вимог в альтернативному зобов'язанні можливе лише після здійснення вибору уповноваженою стороною [4, с. 8-9].

Для того, щоб краще зрозуміти суть альтернативного зобов'язання можна навести такий приклад: особа А зайняла в особи Б певну річ і зобов'язалася повернути через місяць таку ж саму річ або її вартість грошима. Через місяць А повернула Б таку ж саму річ.

Отже, альтернативні зобов'язання передбачають те, що боржник має здійснити для виконання зобов'язання одну з кількох дій, передбачених законом або договором. При укладенні договору предмет зобов'язання зазначається альтернативно, це є головною специфікою альтернативного зобов'язання. Право вибору предмета зобов'язання має боржник, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не впливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, але на практиці право вибору, на відміну від загального правила, надається кредитору.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

2. Музика Т.О. Підстави виникнення альтернативного зобов'язання / Т.О. Музика // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 3. – Том 1. – С. 163-168.

3. Музика Т.О. Альтернативне зобов'язання як особлива правова конструкція: теорія і практика застосування / Т.О. Музика // Юрист України. 2013. – № 2 (23). – С. 63-68.

4. Музика Т.О. Особливості припинення альтернативних зобов'язань за цивільним законодавством / Т.О. Музика // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2 (6). – С. 1-10.